

QUADERNS DEL CAC núm. 44, CALL FOR PAPERS

El proper número de la revista científica de comunicació *Quaderns del CAC*, que es publica en versió trilingüe, Català, Castellà i Anglès, obre una nova convocatòria d'articles per a la secció monogràfica.

***Fake news*, algoritmes i bombolles informatives**

Termini de presentació: 16 d'abril de 2018

Les notícies falses, les bombolles informatives i els algoritmes son tres elements que tenen una vida autònoma i com a tals poden ser analitzats. Amb tot, la seva notorietat actual es deriva de la seva cooperació que dona com a resultat un autèntic sistema de construcció de realitats paral·leles.

De manipulació informativa i notícies falses sempre n'hi ha hagut, però en un entorn de canals de comunicació limitats, professionalment organitzats i amb sistemes de contrapès institucionalitzats, la detecció de les falsedats era potencialment alt i en el seu cas penalitzat, seguint les regles de la responsabilitat editorial. Això ha canviat radicalment en l'entorn de la societat xarxa. Per un costat, els canals de distribució i els dispositius d'accés a la informació s'han multiplicat exponencialment i per l'altre els actors en disposició de produir i distribuir continguts s'han multiplicat i han variat la seva tipologia. Als actors professionals que produïen la informació seguint un conjunt de convencions, que incloïen la separació de la informació de l'opinió, la verificació dels fets, la triangulació i pluralitat de fonts i un conjunt de rutines professionals que articulaven la selecció (*gatekeeping*) dels esdeveniments i temes que es convertien notícies, se'ls han sumat ara nous actors corporatius i individuals que no segueixen o no estan obligats a seguir cap d'aquelles regles per organitzar la seva activitat.

El caldo de cultiu per a les notícies falses està servit. Una multitud d'actors generant continguts per a una infinitat de canals de distribució de domini públic o privat, no sotmesos a regles de responsabilitat editorial i sense el filtre de les convencions professionals institucionalitzades fan molt difícil la detecció i bloqueig de les notícies falses. Tot i que la societat hiperconnectada actual permet, en principi, una transparència política, un pluralisme informatiu i un empoderament de la ciutadania inèdits fins ara, la pròpia abundància de fonts i continguts i l'absència del principi de responsabilitat editorial aplicable al conjunt de l'activitat a la xarxa crea riscos nous per a la nostra societat. Per tal de gestionar l'abundància de continguts disponibles, les grans plataformes i les xarxes socials fan servir algoritmes de selecció per proposar a cada usuari una selecció de continguts que quadren amb les seves preferències, deduïdes per l'algoritme a partir de la petjada digital de l'usuari. L'algoritme assumeix així la funció de *gatekeeper* sense cap transparència en els criteris utilitzats. Més enllà de biaixos inconfessables, l'usuari corre el risc de consumir només aquella informació que quadra amb la seva visió del món o la seva ideologia. Aquesta dinàmica pot generar situacions perverses, com la de generar veritables 'bombolles informatives' per a cada usuari, fent creure

que, lluny d'una selecció automatitzada de temes afins, es tracta de *la informació objectiva del món*. És així com es tanca el cercle virtuós que fa tant eficients les notícies falses.

La notícia falsa es construeix amb forma versemblant en un mitjà en línia d'aparença també versemblant, s'injecta en les corresponents bombolles informatives de les xarxes socials. Aquestes, mitjançant l'aplicació dels algorismes viralitzen ràpidament la distribució de la notícia falsa en totes les bombolles que tenen una comunitat d'interessos afins a l'orientació de la falsedat, tot sovint servint-se de "bots" per multiplicar l'efectivitat de la viralització.

Una proporció creixent de la ciutadania, en especial els joves i els menors, accedeix a la informació únicament a través d'aquesta via. Donada la naturalesa global, instantània i viral d'aquestes plataformes, una notícia falsa pot desencadenar veritables estats d'opinió en segments importants de la societat. El perill de sectarització és una conseqüència lògica.

El màxim èxit de les notícies falses es registra quan transcendeixen les bombolles informatives afins, especialment quan els mitjans tradicionals les recullen i difonen, convertint-se en altaveus i, el que és més greu, donant una pàtina de veracitat que se'n deriva de la seva condició de mitjans d'informació. Contribueix a aquests episodis el deteriorament del model de negoci dels mitjans tradicionals, que comporta una reducció de recursos per fer la corresponent comprovació dels fets. Es també una altra derivada de l'ús dels algorismes. Alguns mitjans utilitzen "bots" que fan servir algorismes d'automatització per a la producció d'informació, el que es pot convertir en la porta de darrera per la que ingressen les notícies falses als mitjans tradicionals.

Les notícies falses i les bombolles informatives cobren un relleu especial en les situacions de polarització política, com les registrades en el cas del Brexit o el Procés català per la independència, o en les campanyes electorals, com els casos de les eleccions nord-americanes o franceses.

A part de l'ús de les notícies falses per a influir en l'estat d'opinió en vers d'una opció política o d'un interès comercial, resulta rellevant la creació d'una autèntica indústria de les *fake news* que genera atractius beneficis en assolir moltes visites a escala global i, doncs, ingressos publicitaris.

En el context de la comunicació digital els algorismes juguen un paper determinant també en els continguts no informatius, tant en l'entreteniment com a la ficció. L'aplicació dels algorismes per processar grans quantitats de dades (*big data*), subministrades inconscientment pels usuaris en les seves pràctiques de consum, generen el fenomen de les "*filter bubbles*". En virtut d'aquest fenomen, es suggereix als usuaris uns continguts que quadren amb els seus interessos, limitant la diversitat dels productes als que accedeixen, empobrint la seva experiència de consum cultural. Igualment problemàtic és l'ús dels algorismes en el procés de producció per a introduir en el disseny de continguts les variables que es desprenen del tractament de les *big data* obtingudes de les pràctiques de consum dels usuaris.

Les contribucions poden tractar sobre els següents aspectes i la seva combinatòria:

- Comunicatius
- Periodístics
- Legislatius i regulatoris
- Polítics i socials
- Econòmics
- Tecnològics

I entre d'altres temes:

Tipificació de conceptes: notícies falses, post-veritat, desinformació

Les *Fake news* com a eina d'influència política

La legislació i el paper de l'Estat davant les *Fake news* i la transparència dels algoritmes

L'ús de les *Fake news* en les situacions polítiques o socials polaritzades

Guerra de *frames* a la comunicació política polaritzada

Les fonts d'informació a l'era de les xarxes

El tractament dels fets i la veritat en els discursos informatius

Recursos de detecció i denúncia de notícies falses

Credibilitat dels diferents suports de difusió de notícies

Aspectes discursius de les notícies falses i la desinformació

Mecanismes de producció i difusió de notícies falses

Desinformació i viralitat

Biaixos emprats pels algoritmes per decidir quins temes tenen interès periodístic

Riscos per a la privacitat dels individus

Problemes ètics d'autoria i responsabilitat editorial

Les bombolles informatives i la sectarització del consum de continguts

Empobriment de la diversitat de dieta mediàtica de continguts

Caracterització de les bombolles informatives

Els "bots" en la generació de continguts

La problemàtica de la responsabilitat editorial a les xarxes

Riscos de l'automatització en la producció de notícies

Les *Fake news* com a negoci

Funció dels "bots" en la viralització

Així mateix, també us animem a participar a la secció miscel·lània 'Articles', dedicada a la publicació de la recerca en curs sobre comunicació i cultura audiovisual. La convocatòria per rebre contribucions per a aquesta secció roman permanentment oberta.

Els textos han de ser originals i inèdits i no estar subjectes al procediment de selecció d'una altra revista. Els articles se sotmetran al procés de doble revisió cega per experts (*double blind peer review*) i la publicació es compromet a informar els autors i autores del resultat positiu o negatiu de l'avaluació dels textos en un termini màxim d'un mes i mig després de la

presentació de l'article. Els textos s'hauran de presentar d'acord amb les [normes d'estil de la revista](#):

Podeu enviar els vostres articles a quadernsdelcac@gencat.cat

Quaderns del CAC és una revista electrònica anual que es publica el mes de juliol en català, castellà i anglès. Podeu accedir als números anteriors [aquí](#).